

Україна і світове господарство

Україна не має достатнього досвіду налагодження економічних зв'язків з країнами світу. Це пояснюється передусім тим, що вона не мала змоги набути такого досвіду у складі СРСР, їй бракує також достатньої кількості органів, кадрів, які могли б проводити самостійну науково обґрунтовану зовнішньоекономічну політику. Крім того, на проведення такої політики деструктивно впливають окремі міжнародні фінансово-кредитні організації.

Світові економічні зв'язки необхідні Україні для стабільного і швидкого розвитку продуктивних сил і зростання на цій основі життєвого рівня населення. Як уже зазначалося, країна, яка не провадить зовнішню торгівлю, не має господарських зв'язків з іншими державами світу, змушена збільшувати витрати виробництва приблизно у півтора-два рази.

У минулому Україна мала економічні зв'язки із 123 країнами світу, але основні рішення щодо їх розвитку приймалися у Москві. Те саме стосувалося зовнішньоекономічної діяльності майже 1400 її підприємств. Об'єктивною причиною, що перешкоджає нині входженню України як повноправного партнера у світове господарство, є передусім низька конкурентоспроможність її продукції на світових ринках. З промислових товарів на ринках далекого зарубіжжя може конкурувати не більше 1%. Крім того, окремі товари, на які є попит на зовнішніх ринках, не відповідають міжнародним стандартам, наприклад окремі види металургійної промисловості.

Причинами цього є:

- 1) значний розрив господарських зв'язків України з країнами колишнього Союзу і насамперед з Росією після розпаду СРСР. Україна втратила частину своїх традиційних ринків збуту, зупинилося чимало підприємств через відсутність комплектуючих виробів тощо. Більше того, Росія значною мірою втратила інтерес до виготовлених у нашій країні приладів, машин, а також виплавленого металу тощо внаслідок зростання енергомісткості, а отже вартості та ціни продукції. Тому навіть ті вироби, в яких вона зацікавлена, не можуть бути реалізовані на її ринку, оскільки вони дорожчі за зарубіжні аналоги на 30—35%;
- 2) значне переважання в експорті України паливно-сировинної групи;
- 3) низька частка машин, обладнання, об'єктів інтелектуальної власності (патентів, ліцензій, «ноу-хау») в експорті. Згідно з даними Міністерства статистики України в 1993 р. тільки 0,5% від загальної кількості вироблених нових видів машин і обладнання за своїми технічними характеристиками були конкурентоспроможними. Ситуація дещо поліпшилась у 2000—2001 рр., але це не могло подолати негативної тенденції у цій сфері;
- 4) незначна частка в експорті товарів, які виготовляються відповідно до договорів про міжнародну спеціалізацію та кооперування виробництва;
- 5) значне зростання частки бартерних операцій у зовнішньоекономічній діяльності та всередині країни. Високий рівень бартеризації зовнішньої торгівлі зумовлений зняттям обмежень щодо квотування і ліцензування, порушенням закону грошового обігу та ін. Характерно й те, що бартерна торгівля поширюється навіть на високоліквідні товари, які раніше реалізовувались переважно за валюту, мають вирішальне значення для отримання валютних доходів держави.

Оскільки за межі України вивозиться основна частина продукції чорної металургії (яка дорівнювала майже 30% загального обсягу виробництва і забезпечила 40% валютних надходжень), для поліпшення зовнішньоторговельної діяльності країні необхідно:

1) обмежити ввезення продукції чорної металургії, поліпшити якість металу, зменшити масу готових виробів, значно збільшити обсяг номенклатури відливок, домогтися міжнародних сертифікатів на свою продукцію тощо;

2) визначити пріоритетні напрями розвитку експортної спеціалізації, орієнтуватися на виробництво наукомісткої продукції та ресурсозаощаджуючих технологій у сфері верстатобудування, літакобудування, в ракетнокосмічній техніці, створенні надтвердих матеріалів. Ці напрями повинна всебічно підтримувати держава. Необхідно скасувати податок на додану вартість на продукцію, що вивозиться з України (оскільки це спричиняє необгрунтоване зростання цін і штучно знижує її конкурентоспроможність), та імпордне (ввізне мито) на такі стратегічні для України товари, як нафтопродукти, ліс, кольорові метали, целюлоза. Водночас доцільно обмежити імпорт алкогольних напоїв, цигарок тощо;

3) налагодити виробництво імпортозамінної продукції, такої, як зернові, кормо- і картоплезиральні комбайни, тролейбуси, автобуси, холодильники, автомобілі та ін. Водночас, експортуючи переважно товари паливно-енергетичної групи, треба значно поліпшити обробку сировини (титану, рідкоземельних елементів, будівельних матеріалів, граніту, урану), сільськогосподарської продукції. Рівень переробки сільськогосподарської сировини в Україні становить лише майже 50% від її рівня в розвинутих країнах;

4) враховуючи низьку конкурентоспроможність продукції в Україні, не варто поспішати з лібералізацією експортно-імпортних відносин, на яку нашу державу активно підштовхують Міжнародний валютний фонд та Світовий банк. Йти таким шляхом можна лише із зміненням конкурентоспроможності товарів. Навіть у США понад 35% товарів захищені нетарифними бар'єрами;

5) заохочувати іноземних інвесторів. Найважливішою умовою цього є стабільність чинного законодавства у зовнішньоекономічній діяльності. На жаль, в Україні у 90-х роках так часто переглядалися закони, що стабільною можна вважати лише постійну їх зміну. Тому наша держава, згідно з оцінкою міжнародних експертів, за створенням надійного інвестиційного клімату посідає 139-те місце у світі;

6) налагодити надійний митний контроль. У розвинутих країнах світу держава бере на себе облік і всебічно контролює експорт та імпорт товарів. В Австрії, зокрема, їй відомі адреси кожного постачальника, ціни його товарів, обсяг, сертифікація товарів. Цей процес контролюють податкові та банківські установи. В Україні недосконалим є сам Митний кодекс: у ньому налічується лише 164 статті, тоді як у Митному кодексі Росії — понад 400 статей;

7) заохочення іноземних інвесторів і формування міжнародних економічних відносин через створення спільних підприємств (СП). Істотним недоліком їх розвитку є значна диспропорція між часткою іноземних інвесторів у привласнюваних ними прибутках.

Нині прилавки українських магазинів (як і в інших країнах СНД) переповнені імпортними товарами. Значною мірою це результат непередуманої зовнішньоекономічної політики держави, внаслідок якої утискається вітчизняний виробник.

З проблемою міжнародних економічних відносин тісно пов'язана проблема зовнішнього боргу України. Вона має два аспекти. По-перше, зовнішній борг України після розпаду СРСР. Величина цього боргу була поставлена в залежність від частки України у ВВП колишнього СРСР і встановлена на рівні 16,37%. Рівноправний розподіл боргів передбачає справедливий розподіл активів колишнього Союзу — алмазного, валютного, золотого фондів, зарубіжних активів за кордоном (майно посольств, консульств та ін.), які становили приблизно 33 млрд. дол. Згідно з підписаною з Росією угодою прийнято «нульовий варіант» щодо розподілу активів і боргів. Це означає, що Росія сплачує

іноземним державам частку колишнього боргу СРСР, а Україна не претендує на свою частку майна, активів. Щорічно за зовнішнім боргом України Росія виплачує майже 700 млн. дол. Проте розподіл активів і боргів відбувається не на користь України, оскільки на її частку припадало приблизно вдвічі більше активів. По-друге, це борги, причиною яких є нераціональні запозичення у міжнародних фінансово-кредитних організацій та їх непродуктивне використання, а також борги, пов'язані з оплатою енергоносіїв.

Завдання

Розкрити зміст питання:

Місце України в світі за індексом людського розвитку.